

Neorealistička teorija međunarodne politike kroz teorije saveza

mr. sc. Monika Begović*

Sažetak

Globalizacija i povećana međunarodna međuovisnost pridonose tomu da se ponovno povećava interes utjecaja strukture međunarodnog sustava na međunarodne odnose. Međunarodni sustav od kraja Hladnog rata neprestano proživljava promjene. One se najviše odlikuju u političkim i sigurnosnim novitetima. U takvim je uvjetima struktura sustava postala glavnom odrednicom ponašanja država koje se, promatrajući ih kroz perspektivu strukturalnog realizma ili neorealizma, ponašaju isključivo u skladu s vlastitim interesima, u uvjetima anarhičnog sustava. S obzirom na geopolitički položaj te veličinu Hrvatskoj je izrazito bitno čvrsto članstvo unutar NATO-saveza i Europske Unije. Kontekst razvoja sigurnosti i obrane time postaje više usmjeren na činjenicu da se zemlje članice saveza obvezuju pomagati jedna drugoj u slučaju pojave ugroze, te se time jača stabilnost nacionalne sigurnosti potrebne da se omoguće dugoročni mir i stabilnost u zemlji, ali i u susjedstvu. Kao središnji i konstantan fenomen u proučavanju međunarodnih odnosa, savezi nastaju jer su vlade svih razvijenih država svjesne da su dio jednog većeg entiteta u međunarodnoj politici u kojoj, prema postavkama neorealističke škole međunarodnih odnosa, postoje prijetnje koje su uzroci stvaranja saveza.

Teorijska utemeljenost političkog realizma i neorealizma (strukturalnog realizma), najzastupljenije političke teorije novog vremena, te dominantne škole mišljenja o međunarodnim odnosima prema kojoj se države ponašaju u skladu s vlastitim nacionalnim interesima, mogla bi objasniti potrebu Hrvatske, male zemlje¹ s tako specifičnim

* mr. sc. Monika Begović, doktorantica na doktorskom studiju Hrvatska i Europa na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu

1 Mogu se, između ostalih, izdvojiti dva načina za definiciju malih zemalja. Jedan je kvantitativan, a drugi kvalitativan. Kvantitativni pristup zemlje grupira prema broju stanovnika, veličini, visini BDP-a, vojnoj sili i ostalim mjerljivim faktorima. Kvalitativna metoda definira koncept malih država na percepciji utjecaja i moći. Taj pristup uključuje evaluaciju odnosa male države prema njezinu okruženju, uključujući težinu utjecaja koje ona ostvaruje, do koje mjere ona sebe doživljava malom te do koje ju mjere ostale zemlje doživljavaju malom. Väyrynen, Raimo, "Small States: Persisting Despite Doubts", u Inbar, Efraim; Sheffer, Gabriel (ur.), *The National Security of Small States in a Changing World*, Frank Cass, London, 1997., str. 41-77; te Goetschel Laurent, ur., *Small States inside and outside the European Union, Interests and Policies*, Kluwer Academic Publishers, Boston, 1998.

geopolitičkim položajem i burnom prošlosti, da ostane dijelom saveza koji joj na prvom mjestu jamče sigurnost u međunarodnom sustavu.

Općenito o neorealizmu

Teorijska podloga neorealističke teorije međunarodne politike, od njezina utemeljitelja Kennetha Waltza² do modernih teoretičara nakon Hladnog rata, međunarodni sustav vidi kao anarhičan, sustav u kojem se države kao glavni subjekti međunarodnih odnosa ponašaju u skladu s vlastitim interesima. Stoga u takvom okruženju male države ne mogu samo svojim naporima postati sigurne. Bez obzira na rizik njihova je glavna prilika „uskakanje u vagon“ (engl. *jumping on the bandwagon*) ispunjen jačim državama te postajanje dijelom saveza.

Neorealizam je strukturalan, a Waltz koncept međunarodne politike obrazlaže kao sustav sastavljen od dvije razine; one strukturalne i razine osnovnih jedinica sustava (država). Prema Waltzu, država je najvažnija institucija i subjekt međunarodnih odnosa, najvažniji akter svjetskog geopolitičkog poretka, koju karakterizira točno ograničen dio prostora i koja uz geografske ima i političke attribute – suverenitet i međunarodno priznanje.³ Strukturu sustava definira kao skup ograničavajućih uvjeta i označava je kao predmet teorije međunarodne politike. Nju definira putem: 1. principa organizacije upravljanja sustavom ili anarhije (suprotno od hijerarhije, principa putem kojeg se organizira vlast unutar država, a koji podrazumijeva funkcionalnu diferencijaciju dijelova sustava, formalne odnose podređenosti i nadređenosti, odnosno podjelu na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast) koja za posljedicu ima funkcionalnu sličnost jedinica (opstanak ili sigurnost osnovna je funkcija država) i 2. raspodjele sposobnosti/ moći između osnovnih sustavnih jedinica (zato što slične funkcije države obavljaju u skladu sa svojim različitim sposobnostima).⁴ Glavna je značajka geopolitičkog sustava međuovisnost, koja ovisi o raspodjeli moći. Sam je sustav pak anarhičan jer u njemu ne postoji središnja politička vlast. Tako Waltz opisuje strukturu međunarodnog sustava s tri bitne karakteristike: stanje anarhije, ravnopravnost i homogenost zemalja te nejednaka raspodjela sposobnosti i resursa. U takvom međunarodnom sustavu vlade,

2 Predstavnik neorealističke škole međunarodne politike Kenneth N. Waltz, američki teoretičar međunarodnih odnosa, svoja je razmišljanja o uzrocima ponašanja država u međunarodnom sustavu predstavio u svojim najvažnijim djelima: *Čovjek, država i rat* te *Teorija međunarodne politike*. Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998., prijevod prof. Damir Grubiša; Waltz, K. *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979.

3 Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998., prijevod prof. Damir Grubiša, str. 24

4 Ova dva elementa strukture, prema Waltzovoj teoriji, istovremeno su i izvori strukturalnih promjena. Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998.

posebice vlade velikih sila, neprestano su „gladne“. Svaka želi biti najmoćnija u sustavu i uvijek želi povećati svoju moć i to ne samo za obranu od napada.

U takvom rasporedu međunarodnih odnosa vanjskopolitičko djelovanje država postaje djelatnost usmjerena na postizanje promjena u sustavu, uz vođenje nacionalnim interesima. Iz objašnjenja anarhične strukture međunarodne politike i aksioma o sigurnosti kao motivu država, Waltz zaključuje kako je ravnoteža snaga (engl. *balance of power*) najbolji politički oblik koji jamči sigurnost: „Politika ravnoteže snaga uvijek će prevladati onda kada su samo dva uvjeta ispunjena: anarhični poredak koji nastanjuju jedinice koje žele opstati.“⁵ Uvjet je za ostvarivanje ravnoteže snaga koegzistencija dviju ili više država u sustavu samopomoći (engl. *self-help*). A sama mogućnost da barem neke države upotrijebe silu otežava drugim državama prekidanje tog sustava konkurencije, što uvjetuje politiku ravnoteže snaga. Waltz navodi ravnotežu snaga kao središnji mehanizam djelovanja međunarodnog sustava, koja počiva na snažnoj teritorijalnoj državi.⁶ Natjecanje između država događa se zbog straha od dominacije jer države doživljavaju druge države kao prijetnju svojoj poziciji u međunarodnom sustavu ili čak prijetnju svom opstanku.

Anarhija u sustavu zapravo uspostavlja konkurentne odnose među državama, u kojima se igraju igre u kojima profitiraju sposobniji, a kad je u pitanju njihov opstanak, uglavnom preživljavaju samo najveći i najспособniji. Stoga je bitno ući u prave saveze kojima se, uz međunarodnu sigurnost, štite i nacionalni interesi. Anarhična struktura međunarodnog sustava prisiljava države da razmisle o svom položaju u distribuciji sile. Naime prema neorealisticima, međunarodni sustav nema autoriteta iznad nacionalne države koji bi uveo vladavinu prava te stoga vlada anarhija u međunarodnom sustavu. A upravo ta anarhija tjera države da budu zabrinute za svoju sigurnost, što ih navodi na razmišljanje o povećanju moći i potom distribuciji sile. Prema neorealisticima, ne postoje dakle naddržavne institucije koje bi državama mogle nametnuti svoj autoritet sile i stvoriti međunarodni poredak. Stoga su države upućene samo na sebe u osiguranju svog opstanka.⁷ Međunarodna politika tako je najočigledniji primjer borbe za moć i silu (u demokratskim državama takva se težnja moći ograničava sustavom *checks and balances* – sustavom kočnice i ravnoteže, pa se tako sila očituje samo još na međunarodnoj pozornici, *op. a.*). Kako dakle u međunarodnoj politici nema jedinstvenog i prihvaćenog autoriteta niti sustava nametanja prava, svaka zemlja prosuđuje svoje zahtjeve i ambiciju u skladu sa svojim željama. U takvom sustavu može izbiti i sukob, koji

5 U odnosu na tumačenja klasičnih realista, Waltzovo shvaćanje ravnoteže snaga ne sadrži pretpostavke o racionalnosti aktera ili o konstantnosti volje da se stvori ravnoteža. Waltz, K. *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979., str. 92

6 Waltz, K., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979., str. 97

7 Waltz, 1979., str. 104

može voditi ratu. Waltz kaže da ratovi ne nastaju zbog otvorene namjere da države doista ratuju, već zbog nedostatka organiziranih snaga koje bi uspješno spriječile izbijanje rata i njegovo vođenje.⁸ Takvi argumenti bili bi dovoljni u slučaju donošenja zaključka kako Hrvatska treba biti u savezu unutar kojeg postoje struktura i pravila, u kojem ne vlada anarhija te država nije prepuštena samoj sebi.

U međunarodnom sustavu, kao sustavu samopomoći (engl. *self-help*), ravnoteža se stječe kada pobjeda jedne koalicije ostavlja slabije članove pobjedničke koalicije na (ne)milost jačih.⁹ To bi značilo da svatko želi svoju pobjedu, te se zemlje okupljaju oko izglednog pobjednika, što, prema Waltzu, znači da struktura (a ne moć) uvodi sigurnost kao glavnu preokupaciju zemalja. Sigurnost države kao središnjeg aktera međunarodnih odnosa ima dva lica: država mora pružati zaštitu od unutarnjih prijetnji te se isto tako mora osigurati od vanjskih prijetnji kao što su druge države i neki međunarodni akteri (jednu od globalnih prijetnji novog vremena predstavlja terorizam).¹⁰ Moglo bi se reći, iz perspektive neorealista, kako je jako bitno da nacionalne vlade imaju razvijenu svijest o tome da čine dio većeg entiteta u međunarodnoj politici sa sveobuhvatnim interesima, ciljevima, perspektivama i vrijednostima koje dijele. Zato se i javljaju nastojanja za članstvom u savezima među državama koji im, između ostalog, mogu jamčiti sigurnost.

Međunarodna suradnja

Kako bi se bolje snašle u anarhičnom međunarodnom sustavu, zemlje ulaze u saveze, no Waltz smatra da to nije struktura međunarodnog sustava, već proces. Zemlje surađuju, to je očigledno, „no na načine koji su uzrokovani anarhijom većeg sustava“.¹¹ Glavni je način u formiranju saveza, u skladu s teorijom ravnoteže moći, jačanje i po-

8 Vidjeti više u Vukadinović, Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Politička kultura, Zagreb, 2004., str. 303

9 Waltz, K., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979., str. 126

10 Upravo se tim aspektom bave tradicionalne teorijske perspektive o sigurnosti, od kojih su najutjecajniji realistički i liberalni. Realisti smatraju da su države zaokupljene fizičkom sigurnošću, dok se nacionalni razvitak promatra kao sredstvo održavanja i jačanja autonomije i sigurnosti te shodno tomu vlast mora biti dovoljno sposobna da se suoči s vanjskim izazovima državnoj autonomiji i sigurnosti. Vanjska je politika tako uvijek odgovor na vanjske potrebe. To znači da država postoji donekle odvojena od društva, ima vlastiti identitet i interese u odnosu na međunarodnu politiku. Država je usredotočena na vlastite interese te provodi politiku koja je ovisna o odnosima s drugim državama. Zbog toga neorealisti očekuju kontinuitet u vladinoj vanjskoj politici, osobito u osnovnim ciljevima kao što je sigurnost. S druge strane liberalni teoretičari vjeruju kako u međunarodnim odnosima postoji uzročno-posljedična veza između prirode vlasti i pojedinog režima i mogućnosti izbijanja rata. Jørgensen, K. E., *International Relations Theory: A New Introduction*, Palgrave Macmillan, New York, 2010., str. 58

11 Waltz, 1979., str. 116

većanje saveza ili slabljenje i smanjenje drugog saveza.¹² S obzirom na to da u međunarodnoj politici ne postoji sustav nametanja prava, to snažno utječe na vjerojatnost međunarodne suradnje, opseg međunarodnih ugovora i jurisdikciju međunarodnih institucija. Međunarodne organizacije, iako rastućeg broja, ili same stječu neka svojstva i sposobnosti država ili pokazuju nesposobnost da djeluju efikasno bez podrške, ili barem pasivnog pristanka, glavnih država zainteresiranih za određeno pitanje. Međunarodno pravo postoji i uglavnom se poštuje u većini slučajeva, ali se jake države podčinjavaju zakonima kada to žele, to jest krše ih kada one to odluče. „Jaki rade što žele, slabi što moraju“ – kazao je Tukidid. Odnos malih država prema poštovanju međunarodnog prava Waltz objašnjava riječima da „što ste manji, to ispravniji morate biti“.¹³ Jedini je izlaz suradnja, koja je nužni princip djelovanja država ukoliko žele biti sigurne. No međunarodnu suradnju teško je održati te savezi pripomažu u svladavanju anarhične strukture međunarodne politike koja pred države postavlja dva osnovna problema: problem neizvršenja, neispunjenja kooperativne obveze ili mogućnost prijevare (engl. *cheating, defection, non-compliance*) te problem tzv. relativne dobiti (engl. *relative gain*) ili nužnost uspoređivanja dobiti sudionika u kooperativnom aranžmanu te zabrinutost za daljnju potencijalnu upotrebu te dobiti u sigurnosne svrhe. Male i slabe države često nisu u situaciji da razmišljaju o dobiti jer samostalnim naporima ne mogu sebi jamčiti sigurnost. Waltz tvrdi da je bez obzira na rizik njihova glavna prilika uskakanje u vagon (engl. *jumping on the bandwagon*) ispunjen jačim državama.¹⁴

Uz Waltza, glavni zagovaratelji znanstvenog materijalističkog pristupa Kaplan i Gilpin¹⁵ uzimali su kao glavnu varijablu u dokazivanju ravnoteže snaga raspodjelu moći među državama.¹⁶ Smatra se kako su Gilpin i Kaplan gledali na međunarodni sustav kao na ekonomsko tržište na kojem se države poput tvrtki natječu kako bi preživjele. Time ne samo da su odbacili svaki koncept koji bi upućivao na postojanje zajedničkih normi i prava već su odbacili i mogućnost postojanja sustava koji bi se temeljio na suradnji.¹⁷ Nastojeći se držati okvira svoje teorije, Waltz ravnotežu snaga pojednostavljuje

---

12 Waltz, 1979., str. 118

13 Waltz, 1979., str. 194

14 Schweller, Randall L., „Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In“, *International Security*, svezak 19, br. 1, ljeto 1994., str. 72-107, <http://www.jstor.org/stable/2539149>. Schweller se na samom početku pita je li tendencija država održavati ravnotežu s jačim državama ili se ponašati u skladu s *bandwagon*-teorijom. Vidjeti u: Waltz, K. N., „Evaluating Theories“, *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997., str. 915

15 Gilpin, Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, 1981.; Morton A. Kaplan, *Towards Professionalism in International Theory*, Collier, Macmillan, New York, 1979., vidjeti Wendt, Alexander, *Social Theory of International Relations*, Cambridge University Press, 2009.

16 Vidjeti u Wendt, Alexander, *Social Theory of International Relations*, Cambridge University Press, 2009., str. 96-103

17 Waltz se nadovezao na ovo ekonomsko gledanje međunarodnih odnosa radom objavljenim u časopisu

do krajnjih granica. Pojam vidi kao koncept koji ispunjava dvije funkcije: ili gradi tzv. „unutarnju ravnotežu” (dakle unutarnje povećavanje moći države naoružavanjem) ili stvara tzv. „vanjsku ravnotežu” (država okuplja saveznike u savezništvo protiv druge države/koalicije država).¹⁸

Sažmimo: anarhična struktura međunarodne politike snažno utječe na ograničenost međunarodne suradnje, uvjetujući razloge sigurnosti, interes država za relativnu dobit i zabrinutost zbog mogućeg neizvršenja dogovorenoga kooperativnog aranžmana.

Ključne točke neorealističke perspektive jesu sljedeće:

- stvaranje ravnoteže snaga – prisutnost raspodjele moći među akterima u međunarodnom sustavu;
- anarhija, koja oblikuje specifičnu politiku između država i njihovih vlada, što međunarodnu politiku čini područjem nesigurnosti. Ravnoteža moći ostvariva je jedino onda kada postoji anarhija i kada postoje države koje teže preživljavanju;
- pritisci i ograničenja međunarodnog sustava glavne su determinante sigurnosnih ciljeva država i njihovih odnosa;
- međunarodna zajednica ograničena je suverenosti i nacionalnom zajednicom, ograničavajući suradnju i upravljanje sigurnosti;
- države su opterećene vlastitim interesom, postaju nesigurne nadmećući se za moć na koju gledaju kao na ključ sigurnosti, a to natjecanje samo stvara sigurnosne dileme;
- struktura je međunarodnog sustava distribucija moći između vodećih država;
- države teže razvijanju i održavaju odgovarajuće distribucije moći kako bi se održala sigurnost.

Nastojanja obuzdavanja međunarodne anarhije – Osnivanje saveza

Danas se može reći da napredak, jačanje i širenje euroatlantskih integracija (EU, NATO), kao i reforma UN-a te razni oblici multilateralizma, svjedoče o naporima da

Journal of International Affairs: “Realist Thought and Neorealist Theory” (<http://classes.maxwell.syr.edu/psc783/Waltz44.pdf>) u kojem ističe kako se, za razliku od ekonomije, u politici ne može sve mjeriti i brojiti, str. 28.

¹⁸ Waltz, 1979., str. 102-128. Prof. Vukadinović smatra kako ravnoteža snaga ima dvojako značenje. U praktičnom smislu, ona se može definirati kao „situacija” koja se očituje u stvarnom životu međunarodne politike postojanjem „otprilike iste snage država ili saveza država”. U teorijskom smislu, ravnoteža snaga predstavlja „simbol” politike moći, odnosno realpolitike, „koji postavlja silu kao glavnu polugu međunarodnog djelovanja” (fusnota: Vukadinović, Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Politička kultura, 2004., str. 210). Politika moći u teoriji i pravomjerna raspodjela moći među akterima u praksi predstavljaju glavne značajke međunarodne politike gledane očima neorealista.

se međunarodna anarhija obuzda te da se svjetska zajednica uredi na temelju racionalnih koncepata pravde i prava. Najutjecajniji predstavnik teorije o savezima do kraja Hladnog rata, Stephen M. Walt, čija se teorija o ravnoteži prijetnji može primijeniti i u današnjim okolnostima međunarodnih odnosa u članku *Stvaranje saveza i ravnoteža svjetske moći*¹⁹, koji je nastao još u vrijeme trajanja Hladnoga rata, smatra kako se stvaranje saveza povezuje s prijetnjom i s time kako se prema njoj odnose države. Prema Waltu, države ulaze u saveze na način da stvaraju ravnotežu (udružuju se s državom koja im jest ili nije prijetnja). Iz te perspektive, vrlo su jasno sagledani razlozi zbog kojih se države udružuju, ulaze u koalicije ili saveze. U svojem djelu *Podrijetlo saveza*²⁰ svoje razmišljanje Walt započinje pitajući se kada će države ući u saveze i što određuje njihov izbor saveznika. Prema strukturalnom realizmu, države su na prvom mjestu zabrinute za svoju sigurnost. Walt se tu pita: sigurnost od čega? On tvrdi da države traže sigurnost od prijetnji, a ne od drugih sila. Govori kako se teorija ravnoteže sila fokusira na mogućnosti, zanemarujući pritom ostale faktore koje državnici uzimaju u obzir pri donošenju odluke o udruživanju u saveze. Dakle prijetnja je srž zabrinutosti o sigurnosti države. Prema tome, države u susjedstvu opasnije su od onih udaljenih. Ukoliko je ono što se traži ponašanje koje teži ravnoteži, povećanje opasnosti od faktora kao što su sila, blizina, napadačke mogućnosti i agresivne težnje ohrabruje ostale države da se udruže protiv sile koja im je najveća prijetnja.²¹

Walt smatra kako se države prvenstveno udružuju zbog zajedničke prijetnje njihovoj sigurnosti u međunarodnom okruženju. Walt ne čini razliku između pojmova „savezništvo“ i „savez“ (engl. *alignment, alliance*) te definira savez kao „formalni ili neformalni aranžman između dvije ili više suverenih država s ciljem suradnje na sigurnosnom planu“.²² Walt nadalje koncepte ravnoteže i pridruživanja (uskakanja u vagon) karakterizira kao idealne tipove ponašanja država u nastojanju da očuvaju svoju sigurnost.²³

Savezi su u središtu međunarodnih odnosa, oni su glavno sredstvo vanjske politike kojim države povećavaju svoju sigurnost te su ključni za započinjanje, širenje te ishode eventualnih ratova. Neorealizam nastoji dokazati kako države ulaze u saveze kako bi

19 Walt, Stephen M., „Alliance Formation and the Balance of World Power“, *International Security*, svezak 9, br. 4, proljeće 1985., str. 3-43, <http://www.jstor.org/stable/2538540>

20 Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987.

21 Walt, 1987., str. 281

22 Walt, 1987., str. 12

23 Walt govori o tri tipa ponašanja država: balansiranje – usklađivanje naspram sile koja predstavlja prijetnju kako bi se umanjila njezina moć; *bandwagoning* – uskakanje u vagon – to jest usklađivanje s dominantnom silom. Ovaj način Walt opisuje kao prinudeni način pridruživanja koji traži povjerenje u dominantnu silu iz saveza; posljednji je oblik ponašanja država detant koji je poznat iz bliže povijesti, a radi se o dobrovoljnoj izgradnji mirnih odnosa kako bi se smanjile napetosti. Walt, 1987., str. 282

odgovorile na promjene koje se događaju na području vanjskih prijetnji.²⁴ Države provode politiku savezništva u skladu s lekcijama naučenima iz svojeg povijesnog iskustva.

Manja sila najvjerojatnije će ući u savez s velikom silom ukoliko se nađe pred prijetnjom u međunarodnom sustavu. Neorealizam predočava situaciju kako manja država smatra da će u slučaju velikog rata biti ostavljena sama te je stoga nužno da postane dijelom saveza. Takvo razmišljanje nema uporište samo u ravnoteži snaga, već i u ravnoteži prijetnji, koja govori kako geografski položaj igra važnu ulogu u odlučivanju o savezu. Iz tog razloga manja sila može biti pod prijetnjom ukoliko je susjedna zemlja želi napasti zbog lokalnih razloga, kao što je primjerice revizija teritorijalnih granica, te je postajanje članicom saveza vrlo važan korak u sigurnosnoj politici. Dakle teorija ravnoteža prijetnji pretpostavlja univerzalan odgovor na prijetnju, a koji se odnosi na udruživanje s prijetnjom ili protiv nje. Prema neorealističkoj teoriji, postojanje međunarodne anarhije uvjetuje da države žele ući u saveze jer je neki oblik prijetnje u budućnosti itekako moguć.

Gledišta predstavnika ostalih podvrsta realizma

Nekoliko je podvrsta realizma, a glavne su ofenzivni i defenzivni. Imaju i zajedničke pretpostavke: velike sile glavni su akteri na svjetskoj politici, a međunarodni je sustav anarhičan; sve države imaju vojnu moć; države nikada ne mogu biti sigurne u namjere drugih država; opstanak je primarni cilj država.

Defenzivni realisti (glavni su predstavnici Waltz, Walt i Glaser) smatraju kako stvaranje ravnoteže moći stvara siguran sustav. Za razliku od njih, ofenzivni realisti (glavni je predstavnik Mearsheimer) smatraju da velike sile akumuliraju moć kako bi bile spremne za napad budući da anarhija vodi nesigurnosti te jedino država koja je najjača može biti sigurna. A takvo ponašanje lakše vodi do rata.

Predstavnik ofenzivnih neorealista Mearsheimer²⁵ tvrdi kako se velike sile ponašaju napadački zbog strukture međunarodnog sustava, a ne zbog specifične karakteristike

24 George Modelski saveze smatra jednim od deset ključnih termina u međunarodnim odnosima. To se može vidjeti u njegovom djelu "Study of Alliances: A Review" u *Journal of Conflict Resolution*, svezak 7, br. 4, 1963:773. Prema Julianu R. Friedmanu savezi su „centralno obilježje međunarodnog političkog života“, iz "Alliance in International Politics" u *Alliance in International Politics*, ur. Julian R. Friedman, Christopher Bladen i Steven Rosen, Boston, 1970. Za Hansa R. Morgenthaua „savezi su potrebna funkcija ravnoteže moći koja postoji u multipolarnom državnom sustavu“, "Alliances in Theory and Practice" u *Alliance Policy in the Cold War*, ur. Arnold Wolfers, Baltimore, Md, 1959., str. 175. Ole Holsti pak smatra kako su savezi univerzalna komponenta odnosa između političkih jedinica, bez obzira na vrijeme i mjesto. Vidjeti u Holsti, Ole; Hopmann, P. Terrence; Sullivan, John D., *Unity and Disintegration in International Alliances*, New York, 1973., str. 2. Preuzeto iz Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987., str. 1

25 Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics*, Norton, New York, 2001.

same države. Mearsheimer smatra kako je najbolji način da države osiguraju svoj opstanak u anarhičnom međunarodnom sustavu taj da maksimaliziraju svoje snage te se usmjere ka postizanju cilja regionalne hegemonije. Savezi su sredstva kojima se postiže određeni cilj, a koji su odgovor na agresivno ponašanje druge države.²⁶

Govoreći o međunarodnom sustavu, a što objašnjava stav Mearsheimera o savezima, nastavlja: „Ciklus nasilja koji nas je pratio u 20. stoljeću nastavit će se i u idućem stoljeću. Nade u mir vjerojatno neće biti realizirane iz razloga što se velike sile koje kroje međunarodni sustav međusobno natječu za silu. Njihov je krajnji cilj dobiti poziciju dominantne sile nad drugima jer to je najbolji način da se osigura opstanak. Snaga osigurava sigurnost, a najveća je snaga najveće osiguranje sigurnosti. Suočavajući se s takvom situacijom, zemlje su osuđene na sukob s obzirom na to da se međusobno bore za prednost pred drugima. To je tragično, no izlaza nema ukoliko se one zemlje koje kroje međunarodni sustav ne dogovore oko uspostave svjetske vlade.“²⁷

Randall Schweller, predstavnik neoklasičnog realizma, teorije koja govori kako ponašanje države u međunarodnom sustavu može biti objašnjeno sistemskim varijablama, kao što je distribucija sile među državama, zatim kognitivnim varijablama, koje su namjere drugih država i eventualne prijetnje, te konačno varijablama određenim unutar države (engl. *domestic variables*), koje označavaju institucije države i ostali akteri unutar društva, tvrdi kako je interes taj, a ne sila, koji određuje način na koji države biraju svoje prijatelje i neprijatelje.²⁸ Schweller se pita iz kojeg se razloga ravnoteža uspostavlja tako rijetko usprkos čestom neuravnoteženom odnosu sila. Drugim riječima, zbog čega države ne balansiraju dovoljno (engl. *underbalance*)? Schweller također redefinira *bandwagoning* kao udruživanje ne s najjačom, već s jačom državom. Ulažeći u definiciju pojmova o kojima Waltz i Walt raspravljaju, Schweller smatra da je

---

26 Mearsheimer, 2001.

27 Mearsheimer, 2001., str. xi. Mearsheimer se ne slaže da nas je kraj Hladnog rata doveo do „kraja povijesti“ jer bi u tom slučaju takva perspektiva značila da velike sile ne vide jedna drugu kao potencijalne vojne suparnike, već kao članove obitelji nacija (engl. *family of nations*), članove onoga što zovemo međunarodnom zajednicom. Osvrće se na: Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man*, Avon Book, New York, 1992. Stoga smatra kako je misao da su natjecanje u sigurnosti i ratovi između velikih sila u potpunosti izbačeni iz međunarodnog sustava pogrešna. Naime želja za silom znači da velike zemlje stalno traže novu distribuciju svjetske sile u svoju korist (Mearsheimer, 2001:53). U članku koji je nastao u ljeto 1990. kao da predviđa događaje koji će uslijediti po raspadu bipolarnog sustava; govori kako je jedino bipolarni sustav kao jednaki vojni balans nudio mir koji je trajao punih 45 godina u Europi. Smatra kako predviđanja da dolazi novo razdoblje mira nisu ostvariva. Vidjeti u: Mearsheimer, John J., “Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War“, *International Security*, svezak 15, br. 1, ljeto 1990., str. 5-56; <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-2889%28199022%2915%3A1%3C5%3ABTTFII%3E2.0.CO%3B2-Y>

28 Schweller, Randall L. “Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing”, *International Security*, svezak 29, br. 2 (jesen 2004.), str. 159-201; ili Schweller, Randall L., *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*, Princeton University Press, New Jersey, 2006.

bandwagoning puno širi pojam od definicije koju nudi Walt te smatra da nije suprotan stvaranju ravnoteže (engl. *balancing*), što bi podrazumijevalo pridruživanje državi koja predstavlja veliku prijetnju ili ima najveću moć, već je to jednostavno svaki pokušaj da se stane na stranu one države koja je jača, i to iz oportunističkih razloga.²⁹ Schweller smatra kako Walt uzima *bandwagoning* kao stratešku predaju, gledajući na njega kao na odgovor na prijetnju te zanemarujući druge motivacije za takav način udruživanja koji, prema Schwelleru, mogu biti neka vrsta profita i lakog dobitka, najčešće sigurnosti. Stoga savezi nisu samo odgovori na prijetnju, već i na razne mogućnosti dobitaka.³⁰

Sigurnosna dilema

Rivalstvo između država pojačava se činjenicom da, kada jedna država povećava svoju moć kako bi bila sigurnija, strah ostalih prirodno raste. To stvara sigurnosnu dilemu.³¹ To natjecanje i nesigurnost u međunarodnoj politici neorealisti vide kao uzrok rađanja potrebe da se ostvari najveća moguća sigurnost. U skladu s time, a prema teoriji sigurnosne dileme, država se naoružava kako bi bila sigurnija pred mogućim napadima. Čineći to, zapravo tjera druge vlade da se od straha isto naoružaju, tako da se sigurnost sviju time ne povećava, dapače, umanjuje se. S druge pak strane, ako država postane slaba, etničke skupine u državi mogu osjećati zabrinutost. Ukoliko pak izbije etnički sukob, država je preslaba da ga suzbije. Imati moć u međunarodnoj politici znači imati mogućnost prisile. Upravo to i karakterizira međunarodnu politiku – države se međusobno odnose prije svega u okvirima relativne moći, a svaka je ograničena u korištenju svoje moći prije svega suprotstavljanjem s moći drugih. Distribucija moći između malog broja najmoćnijih država pruža osnovni obrazac političkog odlučivanja oko toga na koju stranu stati, biti članicom kojeg saveza koji, na čelu s najjačim državama, poduzima akcije u međunarodnom sustavu. Pravilna distribucija moći, koja upravlja ponašanjem država, jest ona koja završava redom i stabilnošću na način da

29 Schweller, Randall L., "New Realist Research on Alliances: Refining, Not Refuting, Walt's Balancing Proposition", *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997.

30 Schweller, Randall L., "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In", *International Security*, svezak 19, br. 1, ljeto 1994., str. 72-107

31 O sigurnosnoj dilemi više pogledati u znamenitom djelu autora Jervisa: Jervis, Robert, "Cooperation Under the Security Dilemma", *World Politics*, svezak 30, br. 2 (1978.), str. 186-214, Cambridge University Press. U njemu Jervis objašnjava dva bitna argumenta; radi se o tome da se sigurnosna dilema uzima kao osnova gledanja na ponašanje država s ciljevima koji se poklapaju u anarhičnom sustavu te najčešće završava ratom. Sigurnosna dilema tako nastaje kada jedna država nastoji povećati svoju sigurnost na način da se smanjuje sigurnost drugih država (Jervis, str.169). O sigurnosnoj dilemi vidjeti i: Snyder, Glenn H., "Alliance Theory: A Neorealist First Cut", *Journal of International Affairs*, 1990., svezak 44, br. 1 te Glaser, Charles L., "The Security Dilemma Revisited", *World Politics*, svezak 50, br. 1, listopad 1997., str. 171-201

sprečava ratovanje i obuzdava sukobe, omogućujući tako funkcionalnu sigurnost za sustav i njegove članove.³²

Sigurnosna dilema najviše će natjerati države da formiraju savez ili da ojačaju onaj postojeći. Prema Glennu H. Snyderu,³³ dva su razloga zbog kojih se pod uvjetima sigurnosne dileme mogu stvarati savezi. Kao prvo, države koje nisu zadovoljne stupnjem sigurnosti koji imaju težit će osnivanju saveza kako bi ojačale postojeću sigurnost. Snyder nudi još jedan razlog iz kojeg se osnivaju savezi, a odnosi se na činjenicu da države ponekad nisu zadovoljne suradnjom koju imaju s postojećim saveznicima, te ulaze u postupak osnutka novih saveza. Prema Thomasu Christensenu i Jacku Snyderu, u multipolarnom svijetu dva su tipa dilema oko saveza: *chain-ganging*, koji se odnosi na to da nepristajanje na suradnju može uzdrmati sigurnost „lanca“ saveza, te *buck-passing*, što ukazuje na situaciju u kojoj se pojavljuje prijetnja, a ne stvara se odmah ravnoteža unutar saveza jer neke države pokušavaju živjeti na račun drugih.³⁴ Njihovo se ponašanje može objasniti time da ne žele podnijeti cijenu ratovanja ili pak smatraju da je u tom konfliktu bolje ostati po strani. I Christensen i Snyder pokušavaju u ovom članku krenuti od sigurnosne dileme kako bi strukturalni realizam stavili u ulogu teorije koja određuje vanjsku politiku. Snyder na saveze gleda vrlo usko, definirajući ih kao obrambene paktove te tvrdi kako je središnja teorija u svim fazama saveza pregovaranje (engl. *bargaining*). U fazi osnivanja saveza države pregovaraju o uvjetima na osnovi kojih ulaze u savez, a u fazi vođenja saveza države pregovaraju o spremnosti na suradnju. Snyder ima pristup realista, smatrajući kako savezi moraju biti shvaćeni u odnosu na kontekst sustava. Uvjeti u međunarodnom sustavu daju motive za suradnju unutar saveza te priroda saveza varira ovisno o karakteristikama sustava. Snyder uzima kao pretpostavku da su države racionalne s glavnim ciljem opstanka, nacionalne i vojne sigurnosti, a opstaju u multipolarnom sustavu s karakteristikom međunarodnog sustava kao anarhičnog s fokusom na velike sile.³⁵

Male zemlje i savezi

Male i stoga najčešće slabe države kao jedinu prihvatljivu alternativu u međunarodnom anarhičnom sustavu imaju usklađivanje i udruživanje s pobjedničkom državom,

32 Waltz, K., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979., str. 112

33 Snyder, Glenn H., *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1997.

34 Thomas J. Christensen; Jack Snyder, "Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity", *International Organization*, svezak 44, br. 2 (proljeće 1990.), str. 137-168, World Peace Foundation and MIT, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2706792>. Na *chain-ganging* gleda se kao na savez u koji država ulazi kako bi bila u savezu s nekom zemljom jer joj je na taj način zajamčena sigurnost. *Buck-passing* događa se pak kada zemlja ulazi u savez kako bi prenijela održavanje ravnoteže moći na sam savez i ostale države u njemu.

35 Waltz, 1979., str. 140 i 141

što će u prvom redu osigurati njihov opstanak, a i mnoge druge vitalne interese. Velike države mogu primijeniti balans kao opciju ponašanja u anarhičnom međunarodnom sustavu, dok je malim državama pridruživanje velikim (engl. *bandwagoning*) opcija koju prihvaćaju u svojem pozicioniranju u međunarodnim odnosima.³⁶ Zapravo, sama priroda sustava tjera države da se ponašaju u skladu s (neo)realističkim postavkama međunarodnog sustava te da jačaju svoje sposobnosti u odnosu na druge države. Upravo iz tog razloga države koriste sva sredstva kako bi ojačale svoju poziciju. „Sredstva potpadaju pod dvije kategorije: jednu čine unutarnji naponi – koraci k povećanju ekonomskih sposobnosti, povećanju vojne snage, razvijanju boljih strategija; a drugu vanjski naponi – koraci u smjeru jačanja i širenja vlastitih savezništava ili slabljenja protivničkih savezništava.“³⁷

Male države nemaju samostalne mogućnosti utjecaja na sigurnosnu politiku. Nemaju niti dovoljno obrambenih mogućnosti jer ne mogu držati korak s evolucijom modernog naoružanja. S obzirom na to da je Hrvatska zemlja s ograničenim socioekonomskim i vojnim sposobnostima, nikada neće moći postati vojna sila koja bi bila u mogućnosti prijetiti drugim državama te joj je jedan od glavnih nacionalnih interesa uključiti se u dinamične procese euroatlantske integracije jakim članstvom u Europskoj Uniji i NATO-savezu. To rezultira manjim rizikom od nastajanja velikog vojnoga konflikta te samim time i izravne vojne prijetnje europskim državama.

Sigurnosni položaj Hrvatske određen je najviše njezinom novijom poviješću, njezinom multiregionalnom pripadnošću, pa su integracijske perspektive jedinstvena prilika za njezino jačanje u međunarodnom okruženju. Postavši članicom NATO-saveza, Hrvatska je ostvarila jedan od glavnih ciljeva svoje vanjske i sigurnosne politike. Integracijom u taj savez približila se i jedinjoj svjetskoj supersili – Americi – koja kroji međunarodne odnose, a istovremeno je kao članica Europske Unije i službeno postala dijelom zapadnoeuropskog svijeta, postavši glavnim stupom stabilnosti u regiji. Iako mnogi teoretičari međunarodnih odnosa smatraju kako ne postoji bojazan izbijanja novih sukoba na području Zapadnog Balkana, situacija u praksi može postati suprotna takvim uvjerenjima. Stanje u regiji još je uvijek daleko od stabilnog i još uvijek postoji mogućnost izbijanja ratova. Prema Danu Reiteru, koji se osvrće na mišljenje J. Fearona u članku “Exploring the Bargaining Model of War”,³⁸ uvjeti izbijanja rata svode se na

36 Za *bandwagoning* može se upotrijebiti metafora iz izbornih kampanja. Naime kada izgleda da će određeni kandidat pobijediti, velika je mogućnost da će oni neodređeni ili neutralni birači izabrati toga kandidata na izbornom listiću kako bi podsvjesno bili na strani pobjednika. Oni će zapravo napraviti *bandwagoning*. Waltz, 1979., str. 126

37 Waltz, 1979., str. 56

38 Reiter, Dan, “Exploring the Bargaining Model of War”, *Perspectives on Politics*, 2003., 1, 1 – osvrt na Fearonove ideje prema kojima rat postaje moguć: Fearon, James D., “Rationalist Explanations for War”, *International Organization*, 1995., 49:3, 379-414

to da je dovoljno da samo jedna zemlja ne procijeni dobro svoje izgleda za pobjedu ili podcijeni protivnikovu snagu. Tu se smanjuju mogućnosti za *bargaining* – odnosno pregovaranje. Nestabilnost na prostoru Zapadnog Balkana vodi zaključku da je budućnost sigurne Hrvatske unutar rastuće multiinstitucionalne europske sigurnosne strukture. Sigurnosni položaj Hrvatske u anarhičnom sustavu zaštićen je vojno-sigurnosnom politikom Hrvatske okrenutom prema NATO-savezu, multinacionalnom političkom i sigurnosnom entitetu koji raspolaže vojnim sposobnostima kojima se, operativno gledano, može uspješno suočiti s bilo kojom vojnom prijetnjom teritorijalnom integritetu svojih članica. Struktura NATO-saveza predstavlja kolektivnu sigurnost i nadopunjuje regionalne sustave međunarodne sigurnosti te je nezamjenjiv oblik političko-diplomatskog i vojno-strategijskog okupljanja euroatlantskih saveznika. Njegova uloga jamči mir i sigurnost, kako zemljama članicama saveza, tako i njihovim najbližim susjedima. Činjenica je kako male države u okviru NATO-a imaju priliku raspravljati i sudjelovati u rješavanju takvih pitanja (iako je stvarna situacija pokazala kako je to vrlo često ovisno o tome koliko su njihovi interesi jednaki interesima najmoćnijih članica Saveza). Također, razlozi zbog kojih zemlje ulaze u saveze nisu uvijek toliko konkretne prijetnje u određenom trenutku koliko ono što su prošli kroz svoju povijest.³⁹ Reiter smatra kako države svoje odluke o ulascima u saveze temelje na događajima iz svoje prošlosti, a ne na naučenim teorijama o ratu. Prema Reiteru, savezi su obostrane formalne obveze u pružanju vojne pomoći u slučaju da je napadnuta jedna država saveza.⁴⁰ Svoje istraživanje Reiter temelji na odlukama malih država, koje upravo i jesu temeljile svoje odluke na nacionalnim iskustvima iz prošlosti.

Zaključak

Gledajući iz pozicije (neo)realističkog teorijskog utemeljenja, nastojanje da se uđe u saveze može se objasniti uz pomoć nekoliko argumenata. Savezi su dakle reakcija na prijetnju ili na neku zemlju koja predstavlja prijetnju. „Države se radije udružuju kako bi stvorile ravnotežu prijetnjama nego samoj sili. Iako je distribucija sile jako važan faktor, razina prijetnje također ovisi o geografskoj udaljenosti, napadačkim sposobnostima te percipiranim namjerama“ (Walt, 1987., str. 5). Stvaranje ravnoteže prema potencijalnim prijetnjama nije jedini razlog ulaska u saveze. George Liska⁴¹ ističe tri

39 Reiter, D., “Learning, Realism, and Alliances: The Weight of the Shadow of the Past”, *World Politics* 46 (1994.), str. 490-526

40 Reiter, 1994., str. 495

41 Liska, George, *Nations in Alliance. The Limits of Interdependence*, Baltimore, 1968. Više o savezima i o tome kako su osnova rasprave o međunarodnim odnosima vidjeti u: Holsti, Ole R.; Hopmann, Terrence P.; Sullivan, John D., *Unity and Disintegration in International Alliances*, Lanham/New York/London, 1973.

glavna razloga za udruživanje. To su nacionalna i međunarodna sigurnost, stabilnost te status država i režima. Teorije o ravnoteži sila i ravnoteži prijetnji ne nude dovoljno razloga za težnje novih država ka ulasku u NATO nakon Hladnog rata. Tu se uloga NATO-a pokazala jako bitnom. Naime krajem bipolarnih odnosa mnoge su male i srednje države još uvijek bile suočene s prijetnjama, vojnim ponajviše, no ne u obliku izravne prijetnje vojnom silom. Te su se prijetnje najviše odnosile na nekontrolirano širenje vojnih konflikata početkom 1990-ih, a posebno je to bilo izraženo na području bivše Jugoslavije. Tako je prijetnja globalnoga konflikta tijekom Hladnog rata bila zamijenjena regionalnim prijetnjama, a povijest je pokazala kako države koje vide prijetnju u svojem susjedstvu nastoje ojačati svoju sigurnost udruživanjem sa silama izvan regije. Istočnoeuropskim zemljama u to je vrijeme bilo bitno približiti se NATO-u jer je to bio način približavanja zapadnoeuropskim okvirima te se na NATO, osim kao na vojni savez, gledalo i iz političke te ekonomske perspektive.

U današnjem kontekstu međunarodnih odnosa, kad je globalizacija, uz mnoge pozitivne aspekte, donijela i razne rizike, koji se mogu svesti na ukidanje granica i slobodno kretanje ljudi, što otvara nova pitanja nacionalne sigurnosti, nastojanjima malih zemalja da uđu u saveze pridružuju se dodatni razlozi. Naime upravo ti rizici globalizacije postaju glavni argumenti postojanja zajedničkog euroatlantskog obrambenog saveza – NATO-a. Nakon što je rušenjem bipolarnog svijeta NATO (usprkos neorealističkim viđenjima njegova razvoja) uspio proširiti svoj geostrategijski euroatlantski utjecaj duboko u prostor europskog Istoka, predstavljena je i nova generacija ratovanja koja zahtijeva brzinu preventivne reakcije, posebno u vidu sprečavanja sukoba i upravljanja krizama. Takvi sigurnosni izazovi, te i oni vezani uz pojavu terorizma kao globalne sigurnosne prijetnje, zahtijevali su razvoj novih sposobnosti utemeljenih na umreženom udruživanju savezničke moći. Bio je to pravi kontekst za daljnji razvoj NATO-a, kako 90-ih godina u vrijeme kad se europski saveznici još uvijek nisu u potpunosti složili oko svog savezništva te nisu mogli udruženo funkcionirati u rješavanju pitanja europske sigurnosti, tako i u vrijeme globalne krize terorističkih prijetnji.

Literatura:

Knjige:

Friedman, Julian R.; Bladen, Christopher; Rosen Steven, ur., *Alliance in International Politics*, Boston, 1970.

Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man*, Avon Book, New York, 1992.

Gilpin, Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

Goetschel, Laurent, ur., *Small States inside and outside the European Union, Interests and Policies*, Kluwer Academic Publishers, Boston, 1998.

Holsti, Ole; Hopmann, P. Terrence; Sullivan, John D., *Unity and Disintegration in International Alliances*, New York, 1973.

Jørgensen, K. E., *International Relations Theory: A New Introduction*, Palgrave Macmillan, New York, 2010.

Kaplan, Morton A., *Towards Professionalism in International Theory*, New York: Collier, Macmillan, 1979.

Liska, George, *Nations in Alliance. The Limits of Interdependence*, Baltimore, 1968.

Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics*, New York: Norton, 2001.

Schweller, Randall L., *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*, Princeton University Press, New Jersey, 2006.

Snyder, Glenn H., *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1997.

Vukadinović, Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Politička kultura, Zagreb, 2004.

Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987.

Waltz, K., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979.

Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998., prijevod prof. Damir Grubiša

Wendt, Alexander, *Social Theory of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Wolfers, Arnold, ur., *Alliance Policy in the Cold War*, Baltimore, Md, 1959.

Članci:

Christensen, Thomas J.; Snyder, Jack, "Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity", *International Organization*, svezak 44, br. 2 (proljeće 1990.), str. 137-168, World Peace Foundation and MIT, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2706792>.

Glaser, Charles L., "The Security Dilemma Revisited", *World Politics* 50, br. 1, listopad 1997., str. 171-201

Holsti, Ole R.; Hopmann, P. Terrence; Sullivan, John D., *Unity and Disintegration in International Alliances*, Lanham/New York/London, 1973.

Jervis, Robert, "Cooperation Under the Security Dilemma", *World Politics*, svezak 30, br. 2, str. 186-214, Cambridge University Press, 1978.

Mearsheimer, John J., "Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War", *International Security*, svezak 15, br. 1, ljeto 1990., str. 5-56; <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-2889%28199022%2915%3A1%3C5%3ABTTFII%3E2.0.CO%3B2-Y>

- Modelski, George, "Study of Alliances: A Review", *Journal of Conflict Resolution*, 7, br. 4, 1963.
- Reiter, Dan, "Exploring the Bargaining Model of War", *Perspectives on Politics*, 2003., 1, 1
- Reiter, Dan, "Learning, Realism, and Alliances: The Weight of the Shadow of the Past", *World Politics* 46, 1994., str. 490-526
- Schweller, Randall L., "Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing", *International Security* 29, br. 2 (jesen 2004.), str. 159-201
- Schweller, Randall L., "New Realist Research on Alliances: Refining, Not Refuting, Waltz's Balancing Proposition", *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997.
- Schweller, Randall L., "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In", *International Security*, svezak 19, br. 1, ljeto 1994., str. 72-107
- Snyder, Glenn H., "Alliance Theory: A Neorealist First Cut", *Journal of International Affairs*, 1990., svezak 44, br. 1
- Vayrynen, Raimo, "Small States: Persisting Despite Doubts", u: Inbar, Efraim; Sheffer, Gabriel (ur.), *The National Security of Small States in a Changing World*, Frank Cass, London, 1997., str. 41-77
- Walt, Stephen M., "Alliance Formation and the Balance of World Power", *International Security*, svezak 9, br. 4, proljeće 1985., str. 3-43 <http://www.jstor.org/stable/2538540>
- Waltz, Kenneth N., "Evaluating Theories", *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997.
- Waltz, Kenneth N., "Realist Thought and Neorealist Theory", *Journal of International Affairs*: <http://classes.maxwell.syr.edu/psc783/Waltz44.pdf>, str. 21-37

Summary

Globalisation and increased international interdependence have contributed to the fact that once again the interest of the impact on the structure of the international system to international relations is increased. The international system, since the end of the Cold War, is constantly going through changes. They are the most distinguished in political and security innovations. In such circumstances, the structure of the system has become the main determinant of behaviour of states that, looking through the perspective of structural realism or neorealism, act solely pursuing their own interest, in terms of an anarchic system. Given the geopolitical position and size of the country, it is extremely important for Croatia to have a firm membership within the NATO and the European Union. The context of development of security and defence thus becomes more focused on the fact that the member states of the alliance commit to assist each other in case of threats, so the stability of national security needed to enable long-term peace and stability in the country, but also the neighbourhood, is strengthened. As a central and constant phenomenon in the study of international relations, alliances are formed because the governments of all developed countries are aware that they are part of a larger entity in international politics, in which, according to the neorealist school of international relations, there are threats that cause creating alliances.

